

ВІДГУК

офіційного опонента

**Галяна Ігоря Михайловича, доктора психологічних наук, професора,
професора кафедри теоретичної та практичної психології**

Національного університету «Львівська політехніка»

на дисертацію Затертої Зоряни Василівни

**«Ціннісні орієнтації як чинник розвитку резильєнтності студентів фахових
коледжів», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05**

Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 053 Психологія

Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами і планами. Дисертаційне дослідження Затертої Зоряни Василівни «Ціннісні орієнтації як чинник розвитку резильєнтності студентів фахових коледжів» присвячене актуальній та суспільно значущій проблемі сучасної психології. В умовах соціальної нестабільності, воєнних викликів і зростання психологічного навантаження особливої ваги набуває розвиток резильєнтності особистості як здатності ефективно адаптуватися до складних життєвих обставин, зберігати психологічне благополуччя та конструктивно долати труднощі.

Особливо актуальною ця проблема є для студентської молоді, яка перебуває на етапі особистісного та професійного становлення. У цьому контексті важливого значення набуває дослідження ціннісних орієнтацій як системи життєвих смислів і пріоритетів, що визначають особливості сприйняття життєвих викликів та способи їх подолання. Саме тому вивчення ціннісних орієнтацій як чинника розвитку резильєнтності студентів фахових коледжів є своєчасним, теоретично обґрунтованим і практично значущим.

Тема дисертації пов'язана з науково-дослідною тематикою кафедри психології розвитку та консультування Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та виконана в межах досліджень, присвячених освітньому діалогу й фасилітації життєстійкості

молоді в умовах трансформації українського суспільства, що засвідчує її відповідність пріоритетним напрямам розвитку сучасної психологічної науки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертаційної роботи Затертої З.В. свідчить про належний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, які логічно впливають із результатів теоретичного та емпіричного дослідження. Робота характеризується цілісністю, послідовністю викладу та відповідністю структури поставленій меті й завданням.

Обґрунтованість результатів забезпечується використанням комплексу взаємодоповнювальних теоретичних і емпіричних методів, адекватних предмету та завданням дослідження. Теоретико-методологічну основу становлять положення аксіологічного, ресурсного, суб'єктно-діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, а також сучасні концепції резильєнтності та ціннісних орієнтацій особистості.

Авторкою здійснено ґрунтовний аналіз українських і зарубіжних наукових джерел, що дало змогу розкрити теоретичні засади проблеми та визначити перспективи її подальшого вивчення. Емпіричне дослідження проведено на репрезентативній вибірці студентів фахових коледжів із використанням валідного психодіагностичного інструментарію, що забезпечив комплексне вивчення компонентів резильєнтності та системи ціннісних орієнтацій.

Достовірність результатів підтверджується коректним застосуванням методів математико-статистичного аналізу, зокрема кореляційного, факторного та регресійного аналізів. Це дозволило емпірично обґрунтувати структурну модель резильєнтності студентів, виявити ключові взаємозв'язки між досліджуваними показниками та визначити ціннісні орієнтації, що мають найбільший вплив на її розвиток.

Практичну значущість роботи посилює авторська програма розвитку резильєнтності «Плекаємо резильєнтність», побудована на актуалізації ціннісно-сміслових ресурсів особистості. Результати її апробації засвідчили

позитивну динаміку показників резильєнтності та підтвердили ефективність запропонованого підходу.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в комплексному вивченні ціннісних орієнтацій як чинника розвитку резильєнтності студентів фахових коледжів. Уперше теоретично обґрунтовано та емпірично підтверджено роль ціннісних орієнтацій у розвитку резильєнтності студентської молоді. На основі результатів факторного аналізу побудовано структурну модель резильєнтності, яка охоплює чотири інтегровані фактори: «Психологічне благополуччя та соціально-емоційна адаптація», «Особистісна стійкість та контроль», «Рефлексивна ресурсність» і «Адаптивні стратегії подолання».

Встановлено статистично значущі взаємозв'язки між компонентами резильєнтності та системою ціннісних орієнтацій особистості. Визначено, що цінності самостійності, універсалізму, традиції та безпеки мають найбільший прогностичний потенціал щодо розвитку резильєнтності студентів.

Вагомим науковим результатом є розроблення структурно-функціональної моделі розвитку резильєнтності через актуалізацію ціннісно-смыслових ресурсів особистості та створення авторської програми «Плекаємо резильєнтність», ефективність якої підтверджено результатами формувального експерименту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні та апробації соціально-психологічної програми розвитку резильєнтності студентів фахових коледжів «Плекаємо резильєнтність». Програма має виразну практичну спрямованість, включає систему тренінгових занять і методичне забезпечення та може бути використана в роботі психологічних служб закладів освіти, центрів психологічної підтримки, кураторів академічних груп, викладачів психологічних дисциплін та інших фахівців, які здійснюють психолого-педагогічний супровід студентської молоді.

Оцінка змісту, структури та оформлення дисертації. Дисертаційна робота Затертої З.В. характеризується логічною структурою, послідовністю викладу матеріалу та відповідністю змісту поставленій меті й завданням

дослідження. Структура дисертації є цілісною та науково виваженою. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі авторка належним чином обґрунтовує актуальність досліджуваної проблеми, визначає мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, формулює наукову новизну, практичне значення роботи та розкриває методологічні засади дослідження. Вступ відповідає сучасним вимогам до дисертаційних досліджень та створює цілісне уявлення про логіку наукового пошуку.

У першому розділі здійснено аналіз теоретико-методологічних підходів до вивчення резильєнтності особистості та ціннісних орієнтацій. Авторка розкриває сутність, структуру та чинники розвитку резильєнтності, а також психологічну природу ціннісних орієнтацій і їх роль у особистісному розвитку. Науковий інтерес становить обґрунтування взаємозв'язку між ціннісно-смісловою сферою особистості та її здатністю конструктивно долати життєві труднощі.

Другий розділ присвячено емпіричному дослідженню структурних компонентів резильєнтності та ціннісних орієнтацій студентів фахових коледжів. Авторка обґрунтовує вибір психодіагностичного інструментарію, описує процедуру дослідження та аналізує отримані результати. Важливо, що дослідження не обмежується констатацією окремих показників, а спрямоване на виявлення внутрішньої структури резильєнтності та закономірностей її взаємозв'язку з ціннісними орієнтаціями особистості. Особливу наукову цінність становлять результати факторного аналізу, що дали змогу виокремити чотири інтегральні фактори резильєнтності. А результати регресійного аналізу уможливили визначити ціннісні орієнтації з найбільшим прогностичним потенціалом щодо її розвитку.

У третьому розділі представлено структурно-функціональну модель розвитку резильєнтності студентів фахових коледжів та авторську програму соціально-психологічного тренінгу «Плекаємо резильєнтність». Обґрунтовано

концептуальні засади, зміст і структуру програми, побудованої на актуалізації ціннісно-сміслових ресурсів особистості. Результати формувального експерименту підтверджують її ефективність і можливість впровадження у практику психолого-педагогічного супроводу студентської молоді.

Висновки дисертації логічно впливають із результатів теоретичного та емпіричного дослідження, відповідають поставленим завданням і відображають основні результати наукового пошуку. Список використаних джерел є достатньо повним, включає сучасні українські та зарубіжні наукові праці, що свідчить про ґрунтовне опрацювання авторкою проблематики дослідження. Додатки змістовно доповнюють основний текст дисертації та містять необхідні діагностичні й методичні матеріали, що забезпечують належний рівень відтворюваності дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків і результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення, результати та висновки дисертаційного дослідження достатньо повно відображені в наукових публікаціях авторки, які охоплюють теоретичні та емпіричні аспекти проблеми ціннісних орієнтацій як чинника розвитку резильєнтності студентської молоді.

Результати дослідження апробовано у 4 статтях, опублікованих у фахових виданнях України категорії Б, та 6 тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Кількість і рівень публікацій відповідають чинним вимогам до апробації результатів дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та забезпечують належне представлення результатів дослідження в науковому просторі.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Затертої Зоряни Василівни є результатом самостійних досліджень здобувачки і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Водночас, високо оцінюючи науковий рівень дисертаційного дослідження, його теоретичну та практичну значущість, вважаю за доцільне висловити окремі зауваження та побажання, які мають переважно дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

1. У структурі когнітивно-рефлексивного компонента авторка виокремлює рівень рефлексивності, використовуючи методику «Хто я?» М. Куна. На нашу думку, дослідження могло б лише виграти від залучення спеціалізованого психодіагностичного інструментарію, який давав би змогу більш диференційовано оцінити різні типи та форми рефлексії.

2. У роботі переконливо обґрунтовано роль ціннісних орієнтацій у розвитку резильєнтності студентів фахових коледжів. У межах дослідження встановлено прогностичний потенціал окремих цінностей щодо розвитку резильєнтності, зокрема цінності безпеки. У зв'язку з цим становить науковий інтерес позиція дисертантки щодо того, яким чином дефіцит реальної фізичної безпеки в умовах війни впливає на трансформацію цієї цінності та її місце у структурі резильєнтності особистості.

3. Схвальної оцінки заслуговує розроблена авторкою програма соціально-психологічного тренінгу «Плекаємо резильєнтність» для студентів фахових коледжів. Разом із тим перспективним напрямом подальших досліджень могло б стати вивчення ефективності цієї програми на вибірках здобувачів інших рівнів вищої освіти з урахуванням віку як групувальної змінної.

4. У тексті дисертації подекуди трапляються окремі стилістичні та граматичні неточності, які проте не вплинули на якість виконаного дослідження.

Висловлені зауваження та побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження. Вони мають рекомендаційний характер і не впливають на його наукову цінність. Робота є завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, характеризується належним рівнем наукової новизни, теоретичної та практичної значущості, а отримані результати мають важливе значення для розвитку сучасної психологічної науки та практики.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження Затертої Зоряни Василівни на тему «Ціннісні орієнтації як чинник розвитку резильєнтності студентів фахових коледжів» виконано на належному науковому рівні, за змістом відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, є цілісним, самостійним дослідженням, що характеризується науковою новизною, теоретичним та практичним значенням, а її автор Затерта Зоряна Василівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор психологічних наук, професор,

завідувач кафедри теоретичної

та прикладної психології

Національного університету «Львівська політехніка»

Ігор ГАЛЯН

Підпис професора
Волода І. Б.
Володимир БРІЛИНСЬКИЙ

Роман
БРИЛИНСЬКИЙ